

H A D I T Ö R T É N E T E K .

Költ Bétsben, Novembernek 17-dik
Napján.

13.

S z e r v i a .

Még Okt. 25-dikén költ *Losnitzából* *) az itt midjárt következő Levél: kivántuk azt mindazáltal Irásunkba bé-iktatni; mivel olly dolgokat foglal magában, mellyek az utóbbi 's érrésünkre tsak éppen most esett *Szerviai* történeteknek éppen eleikbe valók.

„ Másod nappal a' *Belgrád* meg-vétele után, *Szabáts* felé küldődött *Belgrád* alól, a' maga Batalionjával, és Stutzosaival *Davidovits* Oberster Úr. *Szabátsba* érvén, Huszárokat-is vett magához, és egynehány tábori ágyúkat, 's ekként meg-indult elő felé, (a' mint eleibe vólt szabva) és olly
fze-

*) *Losnitza* 4 mértföldnyire vagon *Zvornik*-től.

szerentsés volt, hogy 10 német mértföldnyi földet *Zvornik* felé el-foglalt, mellyen három nevezetes Városok-is fekszenek, úgymint: *Lesnitzá*, *Libnitzá* és *Losnitzá*, mellyek közzül az utolsóban 800 ház vagyon. Ennél mind a' három helybéli fegyver fogható férjfiak öszve voltak seregelve, 's ott volt a' *Zvorniki* Basa-is, 3 Kapitányokkal, és sok Agákkal együtt. Mivel az Oberster Úr, nem tudta az ellenség erejét; tehát előre küldötte a' Hufzárokat vizsgálóba, kikeret maga-is követett. Oly hatalmasnak találta az ellenséget, hogy kéntelenitterett Lovasfaival magát a' Gyalogsághoz vissza vonni, és az alatt olly veszedelemben volt, hogy egy reá esmert Török Kapitánynak a' Lándsája kétszer járt a' feje körül, hanem azt még-is mind a' kétszer félre tsapta kardjával. Mihellyt a' Gyalogsághoz ért: azonnal rendelést tett, hogy az ellenséget bátor szívvvel támadják meg, melly meg-is lett olly szerentsés ki-menerettel, hogy az ütközet helylyén 50 hóltt Törökök maradtak, kikeret a' többek el nem hurtzollhatták. Egy Kapitány és két Aga-is volt a' hóltrak között. Azon nap, úgymint Okt. 22-dike éjtszakáján, mind el-szaladt onnan a' Töröklég nyakra főre, *Zvornik* felé, és az Obéster *Losnitzában* maradt. Két nappal azután, segítségére jött Generál *Csernel*.

A'

A' Szabátsból és Szerimből érkezett közelebbi Tudósítások szerént, ki-verték a' miéink Okt. 28-dikán, az egész *Belgrádi* Distrikusból a' Törökféget, és által kergették a' *Drina* vizén. — A' dolog így ment véghez: *Lipnitzánál*, melly hely *Losnitza* és *Lesnitza* között fekszik, 3 külön külön rézre oszlott Seregünk. *Davidovits* Ob. Ur, a' jobb szárnyán volt a' Seregnek, és tüzeffen meg-támadta a' Törököket. De egy főt Törökfégi ki-rohanván a' lesből, az Ob. népet hátúlfól meg-lepte, olly vélekedésben lévén, hogy az az egész Tsászári Sereg fogott lenni. A' Keresztények, és a' Törökök egymással öszve elegyedtek, 's vagdalkoztak: de tsak kevés ideig tartó volt a' Törökök öröme, mert a' második Osztálya népünknek sietvéggel ott termett, a' Törököket majd egészen be-kerítette, 's tsak hamar meg-futamtatta, 30 hóltjaikat hagyatván velek a' tsata piatzon. A' szaladás közben még több hóltjait-is húllatta el az ellenség. — A' miéink prédára-is kaptak: mert nem ért reá holmijét el-takarítani az ellenség. — Öt emberünk esett el ezen tsarában, és 40 en kaptak sebet, kik közzül ketten még az útban meg-hóltak, midőn *Szabátsra* szállították őket: azután pedig többen-is. — *Davidovits* Oberster Úrnak kevésbe maradt

N a 2 meg

meg ez úttal-is az élete. Mert, a' mint az ellenfég üzése alkalmasfágával, nagyon külön szakadt volna a' feregtől: egy *Vidait's* nevü Török Kapitány hátúlról került neki, 's reá esmervén, kiabálta erőssen: *Davidovits* (pridajse) add meg magad! Már szintén el is érte a' Lándsajával, a' midőn meg-sejtvén a' dolgot egy Stutzosunk, a' Kapitányt lováról le-lötte. A' Kapitánnyal volt még egy Török: ez azonnal neki ug-rat a' Stutzosnak, 's el-üti a' fejét. De is-mét más Stutzosunk neki is végire járt. Ez alatt az Oberster Úr, több Vitézeinkel ma-gát egybe kaptsolhatta. — Már miólta a' miéink egészen el-foglaltak mindent a' *Drina* vizéig, nem mernek a' Törökök *Zvorniktól Ratska* felé hajókon jární. — *Zvorniknak* ostromából nehezen lehet az idén valami."

Horváth Ország.

Vojnitsból írja egy érdemes Vitéz Úr: „Mi Nov. 4-dikétől fogva itt vagyunk. Igen rossz helyen állunk, 's az-is szaporitja bajunkat, hogy az effő szüntelen esik. Ha soká itt kell maradnunk: katonáinknak nagy része, Ispotályra szorúl. — Tizenöt ezer Török által jött vólt a' *Korána* vizén, és *Rakovitzánál* (*Szluinon* tul; de nem igen messze) meg-relepedett: hanem ismét visszament, 's Tábort ütött *Bihátson* felül, *Izatsits*, és *Pasinaloka* között."

ELEGYES TUDÓSÍTÁSOK.

Béts.

Ö Felsőfőn, mind ez ideig rajta van a' köhögés. Egyébaránt frissen van. Az előtt jobbára katona ruhát viselt: most darab időtől fogva polgári ruhában láttatja magát, mind a' kotszás alkalmatosfágával, mellyet gyakran tesz, mind pedig a' Teátromban, mellyben majd mindennap megjelen. Jelen volt az el-múlt Szombaton-is, az az Nov. 14-dik napján, és maga-is könyvezett, az egész Teátrum béli fokasággal együtt. — Játtzottak t. i. egygy igen ki-dolgozott elegyes szomorú és víg Játékot, mellynek ezt a' nevet adta a' Szerzője: *Menschenhass und Reue*, az az: *Ember' gyűlölés, és Bánat*. — A' Bánatnak szintén élő képét (Originálját) lehet látni egygy iffjú Bárónéban, a' ki azon epekedik, hogy Férfjét el-hagyta, és házasság' törésbe esett. Olly szók vagynak szájába adva, mellyekkel szívének gyötrelmeit ki-magyarázhasza, hogy azoknak hallására nem emberi szív volna, a' melly meg nem lágyúlna. A' töredelmeskedő Bárónét jádzatta az iffjú *Stephani* Felesége; az ember' gyűlölő Bárót pedig *Lang*. — A' tréfás *Veidmann* helyel helyel fok katzajt ok ozott. —

Teg.

Tegnap újra jádadták az említett Darabot. Kár, hogy, avagy csak az ilyen remek munka *) közönségessé nem téterődik. De az új rendelkezések ízerént, eggy Játékot sem nyomtatnak úgy ki, mint az előtt.

Egynehány napoktól fogva, itten műlat, amaz egész Európában esmeretes *Jones Pál*, ki az északi Amerikában öszve szövkezett 13 Tartományoknak, 1779-ben, Tengeri Vezérjek volt, 's az Anglusoknak annyi kárt okozott. Mellyre nézve, felette nagy jutalmat tett fel annak Anglia, a' ki *Jonest* kézre kerítheti. — De vigyázott magára. — A' mostani Török háborúnak alkalmatosfágával, az Orosz Tsászárné, második Tengeri Vezérévé tette. — *Bétsből*, Olasz Országba megy, honnan a' Görög Ország, és kissebb Ásia közt lévő Tengerre indul hajókkal, a' Törökök ellen.

Pest.

Meg-tettzik, hogy *Pest* nem messze van *Budához*. A' közel való példák hathatossan indítanak. Ha *Buda* 1000 tseber borral mutatta, *LAUDON*' győzedelmes Seregerántt való hajlandóságát: *Pest Városa*, ugyan azon

*) A' mint értésünkre esett, ennek Szerzője *Kotzebue* Ur, a' ki az Orosz Birodalomnak *Riga* nevű Városában némelly Urfiak' Nevelője.

azon diadalmas nép számára ezer hordó káposztát készített, a' mellyet rövid időn le-is fog szállíttatni; hanem hogy az annál zsíroffabb legyen: szalonnát-is szándékozik vele küldeni, és olly fáradhatatlanok a' jó téteményben Pest Városa jó szivű Polgári, hogy már egynehány száz le-küldeni való szalonna is van kézben. — Mi ha nem adhatunk egyebet: ajánljuk azon szives kívátságunkat, hogy költsék békével, 's kedvekre Vitézeink, mind a' *Budai*, mind a' *Pesti* Polgárfág' példás adományát. —

Austriai Belgyiom.

A' midőn II. JOSEF, a' Kereszténység ellenfégén győzedelmeskedik, Európának napkeleti részein: ugyan akkor kéntelenítetik kardot vonni a' maga tulajdon Jobbágyai ellen napnyúgoton. — Két esztendőjénél több már, a' miolta a' Belgák nyúghatatlanoknak: két izben kevés hijján-is múlt el, hogy ki nem ütötte magát a' háborúságnak tüze; de eddig csak reá mehetett még a' kormányozó Szék, hogy a' veszélynek eleit vette. Hanem már most nem valának sem a' szép szó, sem a' fenyegetés, sem az erő mind együtt-is elégségesek, a' gonosznak el-háritására. Ezerekre nevedett a' fegyvert fogott Pártosoknak száma, hadat indítottak törvényes Urok ellen; nem volt hát

el-

ellenek-is egyéb eszköz a' hadnál. Az ilyen állapotban nem csak győzertetni bajos; hanem győzni is. — Mind a' kettő meg'esett már. — *Lilló Várát* el-vették volt a' Pártosok, a' mint már jelenítettük: de most ismét úgy írják, hogy az tőlök vissza vevődött, és közzülök 28-an azon a' helyen fel is akasztattak, 150-en pedig rabfágra vitettek. *Tornhoutban* szerentsérlenek voltak katonáink, mert 90-en fellyül vesztettek; de a' lakosok közzül-is sokan meg-ölettek. — *Hoogstraten-nél* 800 Pártosok estek el, és ismét *Bredához* nem messze három százan akasztattak fel. A' Tudósítások szerint t. i. az Ö Felsőge hivei hóhérokat, és köteleket hordanak magokkal; a' melly nem lehetetlen, mivel Ö Felsőgének, Okt. 19-dik napján ki-adott Rendelése között a' vagyon, hogy minden Törvény szolgáltatás nélkül, ki kell mind azokat végezni, valakiket csak a' fel-fegyverkezett Pártosok közzül el lehet fogni.

Az *Austriai Belgyiomi* fő komendirozó Generális Gróf *D' Alton*, Okt. 26-dikán, jelentést adott ki, mellyet mindenféle meg-is hirdettetett, hogy ámbár ifszonyodik a' vér-ontástól, 's azoknak meg-rontásától, a' kik ártatlan létekre, a' vétkesek között találának lenni: mindazáltal nem lehet más-képpen, hanem hogy mind azon falukat fel

fogja gyűjtetni, a' mellyek a' párt ütők zászlóját *) ki-függefztik, vagy a' hol az Ö Fellege feregeinek fegyverrel szándékoznak a' lakosok ellent állani. Kétség kívül ezt a' kedvetlen eszközt-is elő kellett már gyakor izben venni. — Azonban csak nem nyúgosznak a' Pártosok. *Bredában* vagynak a' Fejeik, 's onnan küldözik a' rendeléseket, hogy senki se engedelmeskedjen a' Tsászárnak, és a' ki ott hagyhatja Belgyiomot, hagyja ott. A' *Mechleni* Érsek is, Cardinal *Frankenberg*, oda ment, az *Antverpiai* Püspökkel együtt. Hogy az említett Érsek *Brüsszelből* meg szökött, éppen akkor vették észre, a' midön hire jött, hogy a' Pártosok *Bréda* felől bé-ütöttek *Brabantziába*. — Gróf *Trautmannsdorf* (a' ki fő Ministere Ö Fellegének Belgiomban) oda küldött ezen-tül Okt. 28-dikán egygy Irást, az Érseknek *Brüsszelben* maradt embereihez, kik tartoztak azt az Érsek' kezéhez szolgálatni. Az Irásban a' vólt hathatossan ki-téve, hogy az

Er-

*) A' pártos Seregnek igen gazdagon készült drága Zászlója vagyon, mellynek egyik oldalára egy arany Oroszlán; a' másakra pedig Antverpiának tzimere vagyon ezüsttel ki-formálva. Egy hires Prókátornak *Van der Noot* nak tanátsából, ezen Sz. Irás béli hely-is fel van a' Zászlóra varva: *Propter injustitias Regna transferuntur*.

Érsek neve, a' Sz. István' nagy Keresztes Rendjének, és a' Ts.'s K. Titkos Tanácsosoknak Laifromából ki-törölterett: parantsollya a' meg-nevezett Gróf, Ö Felfége nevében, hogy az Érsek, a' nagy Kereszter; valamint azon végezést-is, melly által Ö Felfégének titkos Tanácsosául fel-vetetett, küldje vissza; többé magát Ö Felfége titkos Tanácsosának ne nevezze, sem a' Királyi Rend jelét ne viselje; mivel ezen tisztességre magát méltatlanná tette, úgymint a' ki nyilván meg-muratta, a' maga viselése által, hogy egy, az első Fejei közzül a' párt-ütésnek.

Német Ország.

Trevir. Ezen fő Városában a' *Treviri* (Trier) Érseklégnek, nagy zúdulás vólt Okt. 23-dik napján. A' Polgárfág dob szóval rá ment a' Tanács Házra, azt környül vette, 's majd egész estvéli 8 óráig nem tágitotta, míg t. i. a' Tanács, és az Ersektől oda küldött Commiffariusok mind azt jóvá nem hagyták, a' mit a' nép kívánt.

Lüttich. Talpon állanak a' *Prussziai* Királynak 10 Batalionjai; a' *Palatinatusi* Hertzegnek 2000; és a' *Münsteri* Püspöknek *)

1000

*) Ez, most *Maximilián*, az ö Felfége II. *Jósef* testvér öttse, a' ki egyfzersmind *Colóniai* Érsek, 's választó Hertzeg.

1000 fegyveres emberei. Még másunnan valók-is tsatolják hozzájok magokat. Mind ezek arra a' végre vagynak ki-rendelve, hogy ha a' *Lüttichi* Herrzegség tovább-is tsak füle mellett akarja el-botsátani az erántra lett, 's egynehány izben tudára-is adott felsőbb végezéseket: tehát fegyverrel fogják kényszeríteni, az újításoknak félbe szakasztására, 's a' hajdani állapotjával való meg-elégedésre. — Mindenütt meg-hirdetődött, a' *Vestfáliai* és *Alsó Rajnai* kerületben, hogy ki ki legyen a' háborús gondolatokról, és kövesse a' tsendesseget.

Vajmár. A' *Vajmári* Hertzeg, megengedte a' maga Hertzegségében, hogy ezután, minden előre való közönséges megvisgáltatás nélkül, leheffen mindent — — nyomtatni. — Ezt könnyű lett volna előre meg-jövendölni, mert *Vieland*, a' Hertzeg Tanátsosfa. Ő pedig, még az el-múlt esztendőben igyekezett a' Világ előtt megmutogatni, hogy szükfégtelen akármelley Státusban-is, a' ki-nyomtatandó munkák' vizsgálása (*Cenfura*). *Vieland*, azon épíri főképpen állítását: hogy a' Törvény Könyvekben úgy-is fel vagynak téve a' büntetések azok ellen, a' kik szóval, vagy tselekedettel vétnek. Ha valaki tehát irásával ejti is magát olly bünbe, a' melly meg van tiltva: már reá-is

ki

ki van mondva a' Törvény Könyvekben a' Szententzia, 's a' t. — Ez igaz. De az is igaz marad, hogy jobb a' gonoszoknak mindenkor, a' mint lehet, eleit venni, mint azt akkor akarni meg-gátolni, midőn el kezdett hatalmazni. Jobb, hogy ne is lássanak a' veszedelmes következéseket szülő Könyvek világosságot. — Azt nem lehet tagadni, hogy *Angliában* fok haszna van, a' minden tartalék nélkül való írásbéli szabadságnak: mert senki nem bátorfágos, a' Nagyok közzül is, hogy ha ma valamit forral, más nap fel ne legyen szándéka a' Világ előtt fedezve. E' pedig szükséges, az ott lévő Igazgatás módjára nézve. — Nállunk is fokot szabad már most írni: de, még sem mindent.

— — — *Berlin.*

Nandorfejérvára meg-vétele örömét, még a' Pruffziai Udvar is lakta; és maga a' Király ivott a' LAUDON egészségeért, kiről a' többek között így emlékezett: „Tsak elvárom, mit követ még el az az ősz Vezér!“

Braszló. A' *Braszloi* Commendans, Ötse a' győzedelmes fő Vezér H. COBURG-nak. Hogy tehát Hertzegi Házoknak ezen díszes Tagját, ő is méltóképpen meg-tisztelhesse, és a' *Martinstjei* győzedelmet *Braszloban*, 's annak környékén annál nevezetesebbé tehesse: annak meg-hallásával, ki-állította a' maga Regimentjét, és háromszori

Salvét adatott. Magár az Igazgató *Saxen-Coburgi* Hertzeget arra birták diadalmas fő Vezér Attyafiának vitéz érdemei, hogy rendelést tett, melly szerént a' fő Vezér ezután minden esztendőnként 3000 forinttal többet fog a' Hertzegei Háztól kapni, mint eddig kapott volt.

Anglia.

A' Király, előbbeni veszedelmes nyavalyája után, igen jó egészséggel bir. Azt jegyzik meg felöle, hogy mióta fel-épült, tellyesféggel nem gyönyörködik az Udvari Tzeremoniákban. Most-is el-halasztotta azon pompát, melly esztendőnként szokott tartatni, az Uralkodáshoz lett hozzá fogásának emlékezetére. Ugyan tsak Okt. 28-dikára, *Vindsöri Várából*, a' *Londoni St. James* *) nevezetű Palotájába jött, holott feles számú fő Rendek meg-jelentek, tiszteletére. — Ezek között volt az *Aureliánumi* Hertzeg-is, a' ki bizonyos idő múltával a' Királyi belső szobába vezetettet, holott egy óránál tovább beszélt a' Királlyal. Ezentúl Status gyűlése tartatott. — Az *Anglus Udvar* nagy

*) *St. James*-nek, vagy Sz. Jakabnak azért nevezetik az Angliai Király *Londoni* Palotája, (melly egy régi formátlan épület), mivel a' helyén régeuten egy Ispotály volt, a' melly Sz. Jakabnak, (*Angl. James*) volt szentelve.

gyon szívére vette (úgy írják) a' Frantzia Országi dolgok folyamatját, 's naponként kívánja magát arról vóltaképpen tudósíttatni, és úgy láttzik, hogy az eránt *Calonné* Frantzia Országnak hajdani Ministere gyakran meg-kérdődik.

Melly nagy vigyázás legyen Angliában, a' drágaságnak el-távoztatására: meg-tertzik közelébb onnan, hogy a' minapában *Northumberlandia* Tartományának *Newcastle* *) nevü Városabéliek, eggyet értvén a' Hajósokkal, nagyon fel-tsapták a' tüzelni való kő árrát: melly, ha abba maradt vólna, az Isten hidege-is meg-vette vólna a' *Londoni*, és másuvá való szegénységet. De alig lett e' hírével az Ország fő Tanátsának, leg-ottan tudtokra adta a' *Newcastle*-bélieknek, hogy ha szép szerivel le nem akarják szállítani a' kő-szén árrát, majd másképpen lessz a' dolog.

A' napokban ez a' nevertséges dolog történt egynehány *Anglus* Gavallérok között.

A'

*) Itt laknak feles számmal, a' kik az úgy nevezetett kő-szenet (*Steinkohl*) ásátják, és azt *Londonba*, 's másuvá szokták minden esztendőben temérdek hajókon szállíttatni.

A' kő-szénnek éppen olyan a' színe, mint a' fa-szénnek, és majd olyan nehéz, mint a' kő. Jól ég, de alkalmasint büdös. Tseb Országban-is ásnak illyet; nem különben imitt amott *Saxoniában*, és *Vestfáliában*.

A' mint a' *Valliai* Hertzegnek újjönnan épült szép Palotáját (*Carlottenhouse*) nézdegélik: azt találja egyik mondani, hogy a' szobák néki nagyon alatszonoknak tettzenek. A' röbbi el-bámúl a' szaván; de ő tsak meg-marad állításában, és azt igéri, hogy ő hoz olyan embert, a' ki fel nem állhat egyenesen azokban a' szobákban. Fogadnak vele a' többek ezer aranyba (*Guinees*). Ő el-megy, 's hoz magával egy púpos hátú nyomorék embert, meg-állítja egy szoba közepén, 's mond amazoknak: Látjátok, tellyesitettem, a' mit ígértem.

Frantzia Ország.

Páris fel-gyújtatásának, 's benne *Gróf Mirabeau*-nak Polgármesteri fővel lett fel-akasztatásának, semmi nyomait nem találjuk az utóbbi hiteles tudósításokban. De találunk, más azokhoz hasonló gyászos esetekeket, mellyek, majd itt, majd amott történnek; és a' mellyeknek, alig lehet külföldben eleit venni, ha tsak külső Orzági Fejedelmek meg nem szánnyák, a' Frantzia Udvarnak szer felett való meg-áláztatását, 's az azt követett siralmas állapotját Frantzia Orzágnak: és rólla nem tesznek. — Meg-is lesz ez: úgy van a' hire.

542

JELEN-

J E L E N T É S.

Írásunknak 182—83. Levelén ki-hirdettük volt már Tifzt. P. *Hermolaus*' egygy illy homlok írás alatt: *Boldog balálra el-készítő Imádságok, és Oktatások, közelebb ki-adott Könyvét.* Ezen kívül más régibb munkáit-is lehet a' T. Atyának kapni mind itt Béts Városában tulajdon magánál, a' TT. PP. Kapuzzinusok Klastromában, mind pedig Magyar Országban, a' más-szor meg-nevezett helyeken.

A' munkák ezek: *Imádságos Könyvetske.* Posta papiroson 20; nyomtató papiroson pedig 10 kr. (Ezen *Imádságos Könyv,* olly kellemetes berükkel 's tífztán van nyomtatva, hogy külső tsinoságára nézve-is, kezekbe vehetik Magyar Dámáink színtén úgy, mint a' Német vagy Frantzia könyörgéses Könyveket.)

Az Úr Jésus Kínzzenvedéséről, a' 4 *Evangelis-tákból* egy rendbe szedetett keresztény elmékedések, *Rajzolatokkal* egygyütt, 3 kr. (Ennek ki-nyomtatására 200 R. forintokat ajándékozott Cardinális és Magyar Ország' Primásfa H. *Battyáni* József ő Eminentziája. — Németül jött ki először a' Könyv, és már több el-ment belőlle ezer nyomtatványnál.)

Szent István Királyról, a' Nemzeti Inneplés alkalmatoságával tartatott *Prédikázió,* 7 kr.

Ezekkel egygyütt találatnak, a' T. *Katona* István Ur, és T. P. *Bilisits* Aloysius Ur által, itt *Bétsben* Sz. István Királyról tartatott *Prédikáziók*-is, mely-tyeket T. P. *Hermolaus* nyomtattatott ki. Az árra mindeniknek 8, 8 kr.

Írásunknak előbbeni Darabjában, el van hibázva, a' T. *Hannulik* Ur Verseinek első fora. A' *Qualeni minaci* helyett: *Qualis minacem* kellett vala tenni.

